

PANORAMA

40ste Jaarg., no 7

Verslijt dagelijks, abonnementsprijs 30 ct. Losse nummers 35 ct. Voor België 5 frank

13 Febr. 1953

In heel Zeeland en in een groot deel van Zuid-Holland hebben de alarmklokken geluid. Dit was ook het geval in Oud-Beijerland. Deze foto biedt een troosteloos beeld van een ondergelopen plaatsje in de Hoeksche Waard. De tientallen foto's in dit nummer geven voorts een aangrijpend beeld van de verschrikkelijke ramp die het zuidwestelijk deel van ons land heeft geteisterd.

's NACHTS IN 's-GRAVENDEEL

In de nacht van 1 op 2 Februari waren we in 's-Gravendeel.
Het was verschrikkelijk.

In gezelschap van de burgemeester begaf Hare Majesteit de Koningin zich reeds in de vroege morgen van 2 Februari naar de plek in 's-Gravendeel, waar tientallen mensen in ineenstortende huizen het leven verloren.

Je kan er niet komen," zeiden ze op het postkantoor in Dordrecht, waar we met een bootje naar toe waren gevaren. „De pont heeft vanmorgen nog wel gevaren, maar nadat het weer hoog water is geweest, kunnen ze de Kil niet meer over. De toestand is er verschrikkelijk. Zevenentwintig doden, misschien wel meer. Maar u kunt er niet komen.”

„U kunt er niet komen,” zei de commandant van de militaire hulptroepen, die in een Dordtse school op de grond even probeerde te slapen. „De pont

vaart niet meer. We beginnen morgen met zonsopgang pas met het evacuatielwerk. Om zeven uur ongeveer. Over de toestand daar kan ik u niet inlichten. Het is wel heel erg.”

Het was toen ongeveer één uur in de morgen van 2 Februari. We reden toch naar de pont. Daar stond een auto met twee doktoren te wachten, even later kwam een politieauto met een noodaggregaat, nog later een auto met medicamenten en voedsel uit Rotterdam. De pont lag aan de overkant van de Kil. We gaven lichtsignalen met de koplamp-

pen, de claxons van onze wagens loeiden door de stille nacht. Aan de overkant bleef het onheilspellend stil. In een café op de dijk probeerden we nadere inlichtingen te krijgen. De gelagkamer was stampvol met jonge mannen, arbeiders en M.T.S.-ers, die de hele dag aan de dijk hadden gewerkt en nu paraat moesten blijven om als het nodig was direct weer aan de slag te gaan. Ze zaten bij twee olielantaarns. Ze waren doodmoe en nat, maar aan slapen viel niet te denken. Ook zij konden ons niet zeggen of de pont nog komen kon.

We gingen weer de nacht in. De regen striemde over het zwarte water van de Kil. Een motorbootje kwam voorbij. Weer loeiden onze claxons. Het bootje draaide bij. „We moeten naar de overkant. Er zijn hier twee artsen!” Men riep iets onverstaanbaars terug en we zagen aan de lichten, dat het scheepje koers zette naar de plaats, waar aan de andere oever de pont lag.

Een paar minuten later kwam de pont ons halen.

Om half drie staan we op de dijk in 's-Gravendeel. Ergens anders kan niemand meer staan. „Er worden vijf vrijwilligers gevraagd om oude mensen uit een huis te halen!” roept een man in het donker. „Er moeten meer zandzakken gevuld worden!” roept iemand anders. Een kind huult. Voor het huis van de dokter wordt het pas aangekomen noodaggregaat in werking gesteld. Nu is er tenminste op één plaats in het dorp elektrisch licht.

We lopen de dijk op. Links en rechts glanst het water in het maanlicht. De huizen in de kom van het dorp steken er alleen met de bovenverdiepingen of de zolders bovenuit. Honderden koeien

staan op de dijk, sommige staan vast, vele lopen los, doordat de touwen om de hoorns inderhaast werden doorgesneden. Alle loeien ze, klaaglijk en pijnlijk. Hun uiers zijn tot barstens toe gevuld. Eén man zit te melken. Eén man op honderden koeien....

Groepen mensen komen in het donker aangelopen, gehuld in dekens. Twee stokoude vrouwtjes steunen elkaar. In een toegeknoopt laken dragen ze alles, wat ze konden meenemen. Ze snikken zachtjes.

Ergens is brand. Rossig getinte rookwolken stijgen uit een geblakerde ruïne op. „Dat was een vlasopslagplaats,” zegt een man, die naast ons is komen staan. „Er lag een paar ton vlas in. Niemand snapt hoe die brand is ontstaan. Brandweerlieden zijn nog aan 't blussen geweest. Kijk, de slangen liggen er nog. Ze zijn weggegaan, ergens anders konden ze beter werk doen. Wilt u een sigaret? De dokter heeft me vijf jaar geleden al het roken verboden, maar vandaag moet ik roken.”

We lopen verder. De bestrating van de dijk is aan het eind van het dorp over een afstand van ongeveer een halve meter weggeslagen. Een smalle stroom water bruist kolkend door de gleuf. We kunnen er makkelijk over heen stappen. Een eind verder worden de mensen uit 'n huis gehaald. Ze klimmen met een ladder uit het zolderraam en worden dan door helpers, die hoge waterlaarzen aanhebben, naar een droog punt van de dijk gedragen.

„Ze moeten weg, het huis kan elk ogenblik instorten,” zeg iemand.

„Ik ben alles kwijt, alles kwijt, alles kwijt!” gilt een vrouw. Twee mannen proberen haar te bedaren.

Er wordt die nacht niet geslapen in 's-Gravendeel. De mensen zitten in het donker in hun huizen. In een van de woningen langs de dijk, die nog droog staan, brandt een olielamp. We gaan even binnen om een nieuwe film in de camera te zetten. Stil en verslagen zitten de mensen rond de tafel. In de hoek van de kamer ligt een vrouw op wat stro en kussens. Ze verwacht een kind. „Die boerderij, daar aan de overkant van de dijk, waarvan alleen nog maar het dak boven water steekt, is van mij,” vertelt een der mannen. „Vijfendertig koeien staan nog op stal. Ik heb er zeven kunnen redden.”

„We werden in de slaap verrast,” zegt zijn vrouw. „Niemand had gedacht, dat dit hier nog eens gebeuren kon. Maar gelukkig leven we allemaal nog. De kant van de molen uit, daar zijn dertig mensen verdronken.”

We gaan terug over de dijk. „Moeten we allemaal hier weg?” roept een man uit een zolderraam. We weten het niet.

„Hola! Hou die koe daar tegen! Ze loopt het water in!” We proberen het dier terug te drijven, maar in paniek rent het van de dijk af en zwemt weg, verder, steeds verder van de kant. „Die is verloren,” klinkt een stem.

Enkele meters verder staan twee paarden roerloos tot aan de rug in het water. Doodstil staan ze daar, alsof ze

Uit het bootje waarmee ze naar veiliger oorden worden gebracht werpen een 's-Gravendeelse vrouw en haar kind een laatste blik op hun huis, dat ze waarschijnlijk nooit meer terug zullen zien.

's-Gravendeel in de Hoeksche Waard heeft een van de zwaarste offers moeten brengen. Volgens de eerste berichten, die over de rampzalige toestand binnenkwamen, zijn aldaar vijftig slachtoffers te betreuren. Hare Majesteit koningin Juliana bezocht

's-Gravendeel dan ook als eerste plaats in het geteisterde gebied en nam er de evacuatie van de bevolking in ogenschouw, terwijl zij zich onderhield met de burgemeester en enkele dokters om zich beter op de hoogte te stellen van de ernstige situatie die hier is ontstaan.

ALLE LUCHTOPNAMEN IN DIT NUMMER:
„AEROPHOTO NEDERLAND”

In de Hoeksche Waard bleek éérst de dijk van de Torensteepolder van de ambachtsheerlijkheid Cromstrijen het niet tegen het opdringende water te kunnen bolwerken, toen brak de dijk van de Numanspolder door en liep Numansdorp onder. Daarna werd het lot van deze plaats door Heinenoord en enkele andere dorpen snel gedeeld en waren de verbindings met de buitenwereld spoedig verbroken. Natuurlijk begon men ook in dit deel van het rampgebied onmiddellijk tegen het water te vechten en wie geen mensen reddde of op de dijken tegen de waterwolf streed, zorgde in deze water-oorlog voor de munitie door zakken met zand te vullen. Dit laatste gebeurde onder andere in Puttershoek, waar wij deze opname vanuit een vliegtuig maakten.

Op weg naar Zuidland moesten wij hier en daar over de dijk waden, omdat het water er al overheen stroomde. Wij kregen er nog een lift, maar voor wij in Zuidland arriveerden, moesten wij weer uitstappen, omdat er een gat in de dijk was geslagen dat eerst gerepareerd moest worden. Dit werd gedaan door studenten die hier de zandzakken aanbrachten welke door andere studenten werden gevuld.

uit steen gehouwen waren. Hun koppen tekenen zich donker af tegen de maanverlichte lucht.

De koeien loeien steeds klaaglijker, steeds luider. Het gat in de weg, waar we een half uur geleden nog over konden stappen, is nu zo breed geworden, dat we tot over onze enkels door het water moeten waden om aan de andere kant te komen.

Er zijn mensen bezig om van de dijk naar de school een brug te bouwen van losse planken. Na enige minuten kunnen we voetje voor voetje, balancerend over de halfdrijvende planken, de achteringang van de school bereiken. In de donkere gang staat het water bijna een meter hoog. Schoolbanken zijn in een lange rij gezet en lopend over de lessenaars moeten we zien de trap naar de eerste verdieping te bereiken. Maar de gang is pikdonker en vijftig meter lang. We kunnen niet zien, waar we onze voeten zetten. Plotseling klinkt een doordringende gil, die ijzingwekkend in de duistere, holle ruimte weergalmt. Een kind is van de trap gegleden en in het water gevallen. Een man komt vlug te hulp en brengt het jammerende, doornatte hoopje mens weer naar boven.

Wij waren die nacht in Zuidland niet alleen op pad. Bij een van de huizen die gedeeltelijk onder water stonden, ontmoetten wij twee andere boten, waarvan de bemanningen juist een plan de campagne opmaakten. Toen zij ons aanriepen, hadden wij juist even gelegenheid om deze foto te maken.

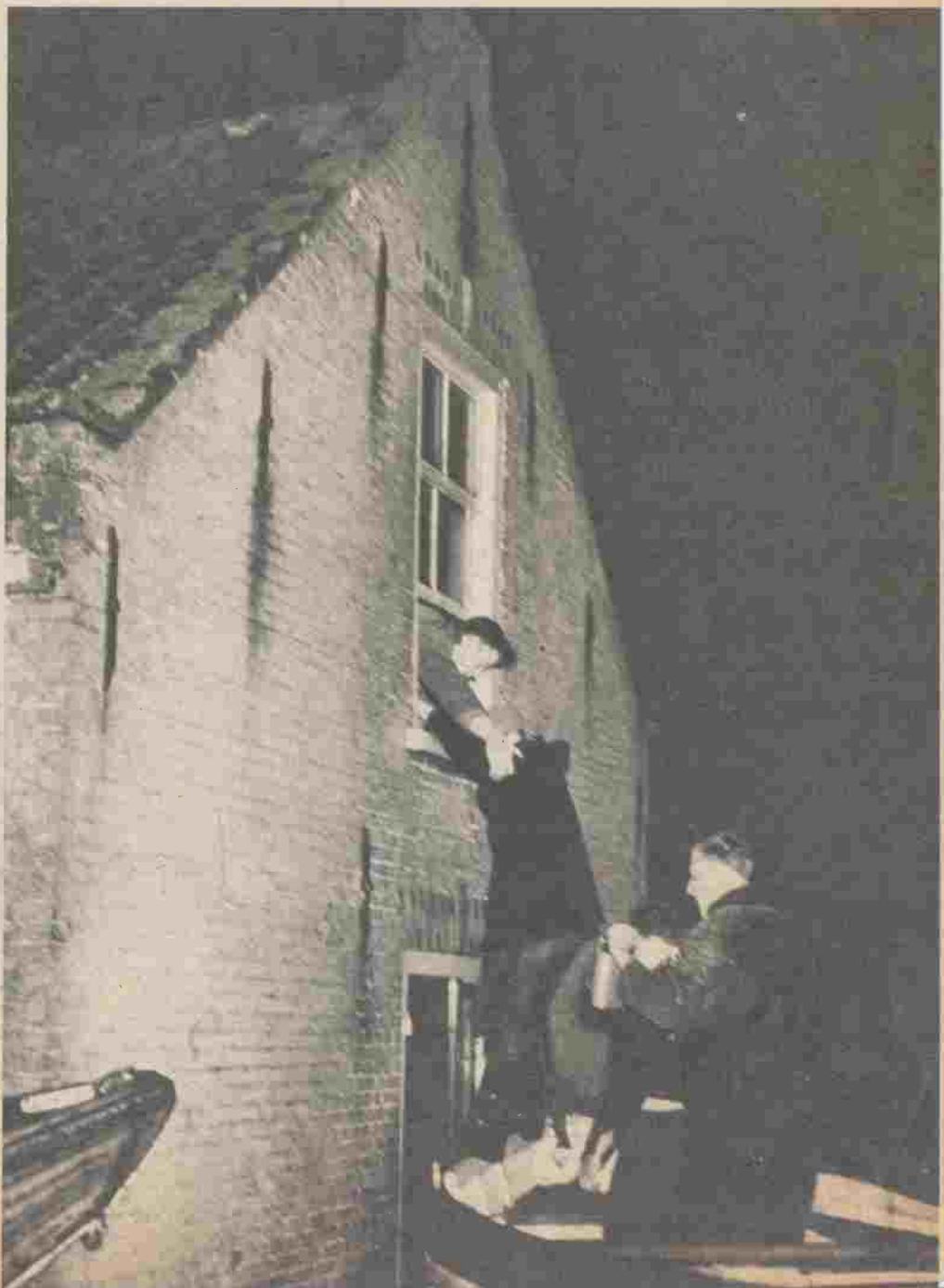
Op de eerste verdieping branden een paar olielampen in de gangen. De mensen staan er dik opeengepakt. Op een paar petroleumbranders zijn vrouwen bezig met verwarmen van zuigflesjes. In de klaslokalen is het donker, daar slapen, of rusten althans, zeshonderd mannen, vrouwen en kinderen in het stro. We doen voorzichtig een deur open. Een kindje roept slaapdronken: „Mamma, is pappie er al?” en begint dan te huilen. Een oude vrouw staat moeizaam op en komt naar ons toe: „Bent u de dokter?” Nee, we zijn alleen nieuwsgierig om de mensen in de rest van Nederland te kunnen vertellen hoe erg het was. Maar aan deze nieuwsgierigheid heeft men hier op het ogenblik niets. We sluiten snel de deur weer.

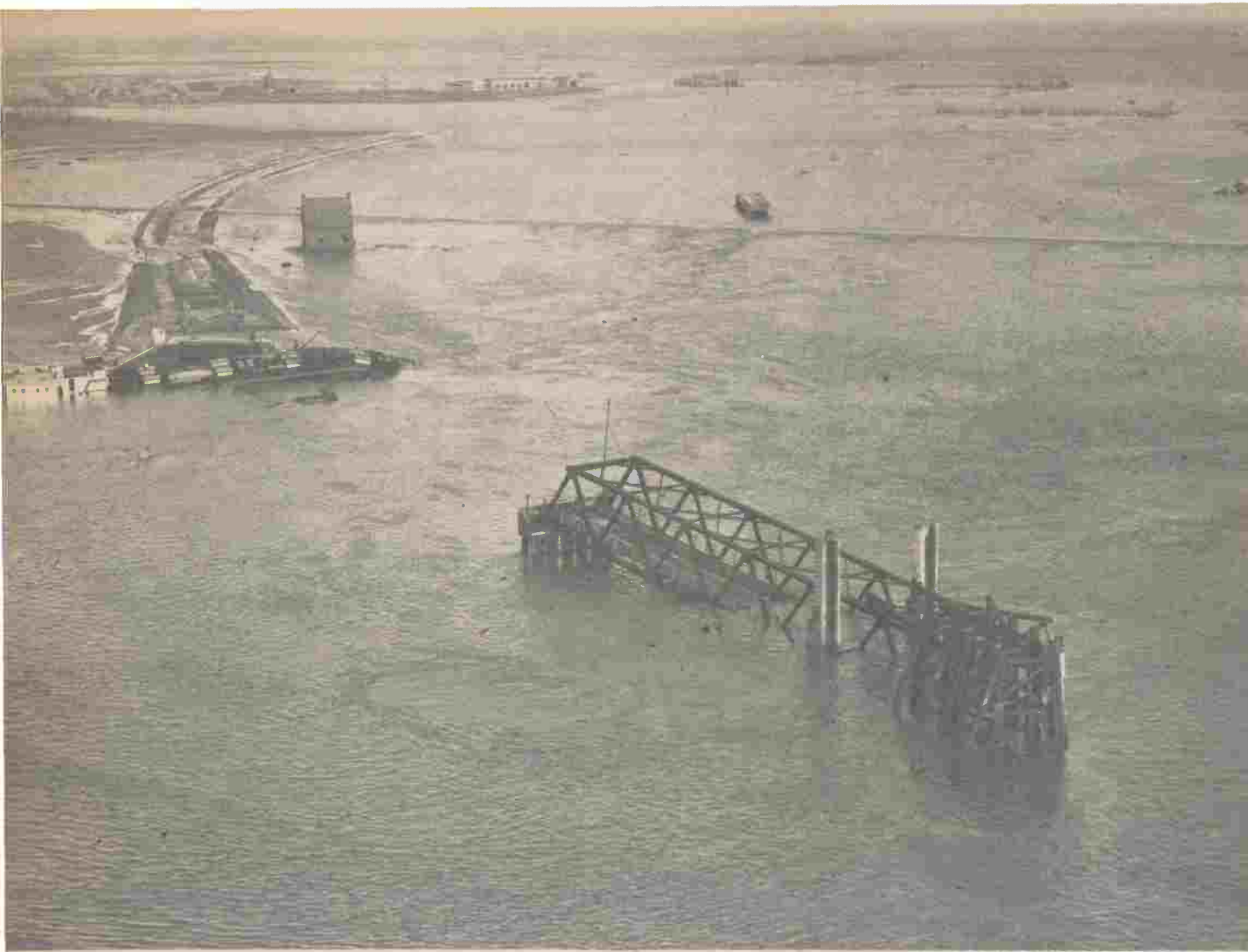
„Is er al soep?” vraagt een jongeman in de gang. De hele dag hebben deze mensen nog geen warme maaltijd gehad. Sommigen hebben van huis nog wat brood kunnen meenemen en dat gedeeld met anderen. Bakkers, slaggers en kruideniers, die van voorraden nog iets konden redden, stonden brood en beleg af, maar men heeft in deze koude, natte school zo erg behoefte aan iets warmes. Het is er niet.

Als we verder willen gaan door het

Toen wij naar Zuidland terugkeerden, was ons bootje tot zinkens toe beladen met mannen, vrouwen en kinderen die wij uit hun huizen hadden helpen halen.

Sommige huizen stonden tot aan het dak, andere tot de eerste verdieping in het water, maar geen enkel huis kon men meer door de voordeur verlaten.

Intens troosteloos is de aanblik van de eindeloze watermassa's die het poldergebied van Zuidwest-Nederland hebben overspoeld. Waar eens mensenhanden een later zo welvarend land hebben ontruikt aan de zee, tiert nu weer het water over de reeds bezaaide akkers. De vloedstroom was niet te stuiten; hij ramde dijken en sloeg stalen bruggen finaal weg, zoals ook deze verkeersbrug bij Waarden op Zuid-Beveland.

Toen de Oostdijk op Zuid-Beveland was weggeslagen, had het water vrij spel. Hoge golven verpletterden met enorme kracht de daken van de huizen, voor zover deze nog boven het water uitstaken. Gelukkig keerde het tij en zakte de zee; doch toen eerst kreeg men een overzicht van de enorme ravage die de elementen ook hier hadden achtergelaten.

dorp, blijkt dat een gedeelte van de brug naar de dijk weer is weggeslagen. Slechts met de grootste voorzichtigheid en moeite lukt het ons weer op de dijk te komen. Daar staan vrijwilligers met zware melkbussen, waarin warm eten is. Ze weten niet hoe ze bij de school kunnen komen. Over de brug kan men deze zware lasten niet vervoeren. Waden door het water, dat hier op sommige punten anderhalve tot twee meter hoog staat, is onmogelijk. Boten zijn er niet. „Laten we het toch

proberen,” zegt een van hen. Hij gaat de dijk af, glijdt uit en zakt tot aan de borst in het water. „Dan maar kijken of het van de andere kant beter gaat.”

Het begint nu te dagen. In het schemerlicht kunnen we de trieste ravage beter overzien. Tractors, auto's, wagens volgeladen met hooi steken slechts met het hoogste deel boven het water uit. Overal in het dorp ziet men nog mensen zitten voor de ramen van de bovenste verdiepingen. Ze hebben in vierentwintig uur geen drinkwater,

Gejaagd door het water moesten ook deze mensen hun huizen verlaten waaraan de waterwolf vrut. In één slag waren zij van zelfstandige mensen tot afhankelijke stumpers gemaakt, die alleen nog wat schamele bezittingen en het vege lijf konden redden. Zij vluchtten en, net als wij, waren zij bang, dat zij zich misschien niet eens meer in veiligheid zouden kunnen brengen. De dijk was met zakken zand versterkt, maar niemand wist hoe lang die het geweld van het water zouden weerstaan....

geen warmte en waarschijnlijk ook geen eten gehad. Onder hen zijn zieken, ouden van dagen, zuigelingen.

Overal zien we de gezwollen kadavers van vee drijven, koeien, kalveren, paarden, varkens. Een kat loopt radeloos op het dak van een schuurtje heen en weer. Een hond zit doornat en verkleumd aan de rand van de dijk zachtjes te jammeren, als we ons naar hem overbuigen, zien we dat hij een gapende wond heeft in het achterlijf.

Huisraad, matrassen, kleding, meubilair, landbouwwerktuigen — alles drijft in het water.

Nu het licht wordt, kan het reddingswerk eindelijk op grote schaal worden aangevat. De pont vaart regelmatig heen en weer en brengt pontons, vee-wagens, autobussen, vrachtauto's en hulptroepen met allerlei materiaal. Kikvorsmannen, die ook de afgelopen

dag en nacht in touw zijn geweest, waden of zwemmen in hun rubberpakken van huis tot huis. Militairen varen met pontons en komen telkens met overvolle boten terug aan de dijk. De gezichten van redders en geredden zijn bleek en strak van vermoeidheid. Het enige, wat de mensen kunnen meenemen, is een klein beetje handbagage: een tas, een koffer of een dichtgeknoopt kussensloop. Al het andere, wat ze bezaten, zijn ze kwijt.

Aan de dijk zit dezelfde man nog te melken. Of het bloed is uit de uiers of van zijn handen, dat de melk rossig kleurt, kunnen we niet zien.

We gaan de kant van de molen uit en daar zien we dan in het licht van de opkomende zon het ergste. De huizen, die hier stonden, zijn volkomen of voor het grootste deel door het water weggesleurd. In één huis, waarvan gevel

en zijmuur zijn weggeslagen, zien we op het matje voor de voordeur nog keurig netjes naast elkaar de klompen staan.

„Hier woonde ik,” zegt een man. „We werden gistermorgen omstreeks zeven uur volkomen door het water verrast. Om vier uur in de nacht ben ik nog opgestaan, omdat de storm mij toch wel heel erg toeleek. In de kom van het dorp hoorde ik, dat de vrijwillige brandweer was opgeroepen om mensen uit een nabijgelegen polder te waarschuwen, dat ze uit de huizen moesten gaan. Maar voor deze polder dreigde beslist geen gevaar, werd me verzekerd. Maar om zeven uur begon het.

De dijk hier brak plotseling op vijf, zes plaatsen door. Ik hoorde het water mijn huis binnengolven en ben met mijn vrouw en kinderen direct de dijk opgevlucht; we hadden nauwelijks tijd

om ons aan te kleden. Vijf minuten nadat we ons huis uit waren stortten de muren in en zag ik de meubels uit de kamers wegdrijven. Hier een eind verder, voorbij deze gaten in de dijk, stond een huis, waarin tweeëntwintig mensen waren. Terwijl ze nog sliepen stortte het huis in. Ze zijn nog niet teruggevonden.

Mijn buurman vluchtte met zijn gezin de dijk op. Onmiddellijk daarna werd meer dan de helft van zijn woning weggespoeld. Achter hem was de dijk al doorgebroken en even later brak ook de dijk vóór hem door. Ze zaten op een eiland en hebben daar de hele morgen in de regen en de storm in vrijwel niets anders dan hun nachtkleding gezeten, voordat hulp troepen van de marine hen konden komen halen.

Daarachter woonde iemand, die gewekt werd door het lawaai. Hij ging

met zijn vrouw en kinderen naar beneden, waar het water met kracht het huis binnenstroomde. Eén van de kleinste kinderen geraakte in paniek, rende het huis uit, raakte verward in een prikkeldraad-omheining. Binnen enkele seconden was het water zo hoog gestegen, dat niemand het meer te hulp kon komen. Het kind zit daar nog, daar, waar die paal uit het water steekt.”

Hier, op deze plaats, stond een paar uur later ook onze Koningin. Ze keek naar de ruïnes van de huizen, naar de klompen, die op het matje van de voordeur stonden en naar het kinderbedje, dat daar op de tweede verdieping nog juist op een stukje vloer was blijven staan. Ze boog zwijgend het hoofd....

W.K.

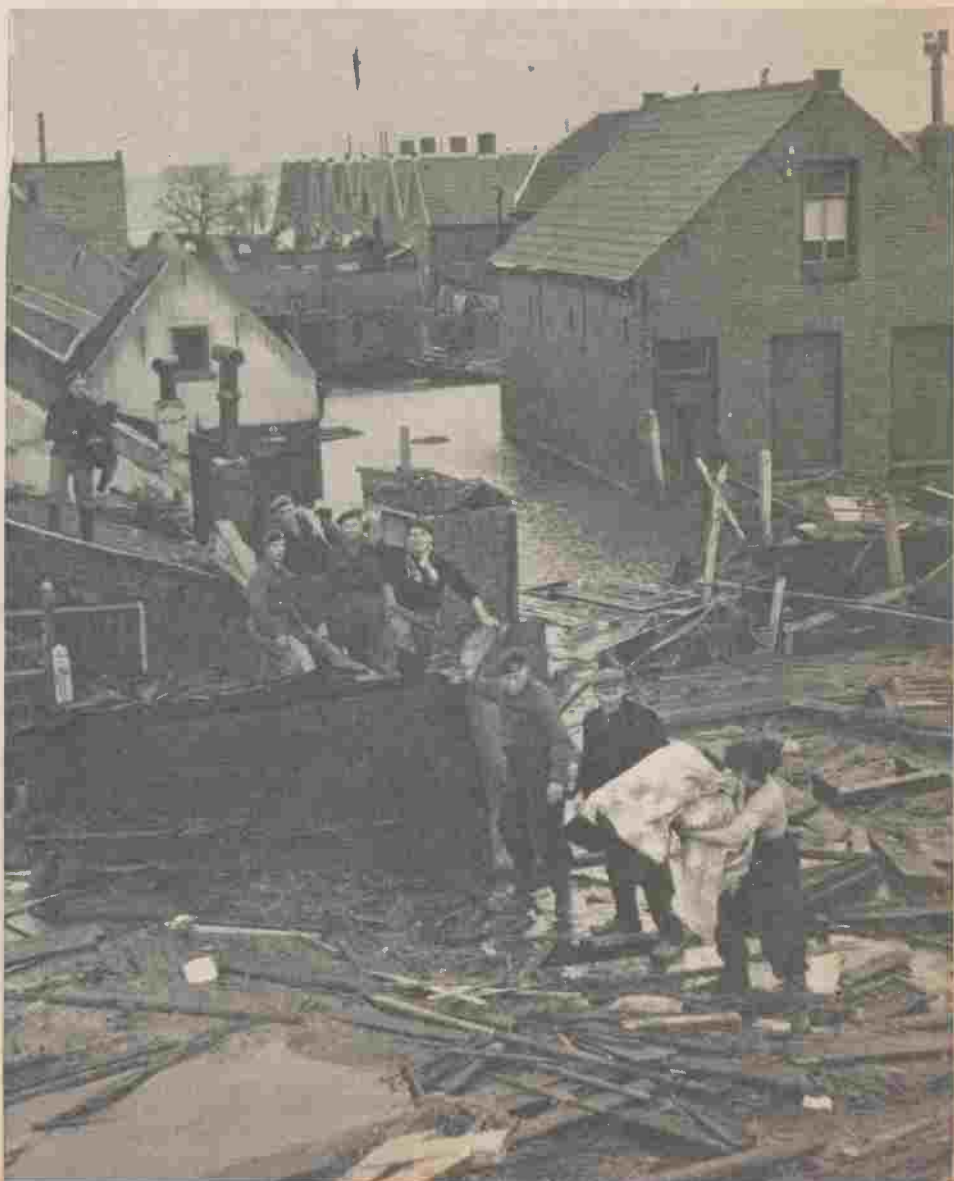
THOLEN EN SINT-PHILIPSLAND: EEN EN AL

Een klein gedeelte van de troosteloze ravage op Sint-Philipsland. De materiële schade is hier nog niet bij benadering vast te stellen. De bewoners moesten in aller tijl worden geëvacueerd.

Nog een beeld van Sint-Philipsland: het water spoelt om de gedeeltelijk verwoeste huizen.

Ook ontving Sint-Philipsland hulp van onze militairen. Zij hebben de bevolking geholpen zoveel zij konden.

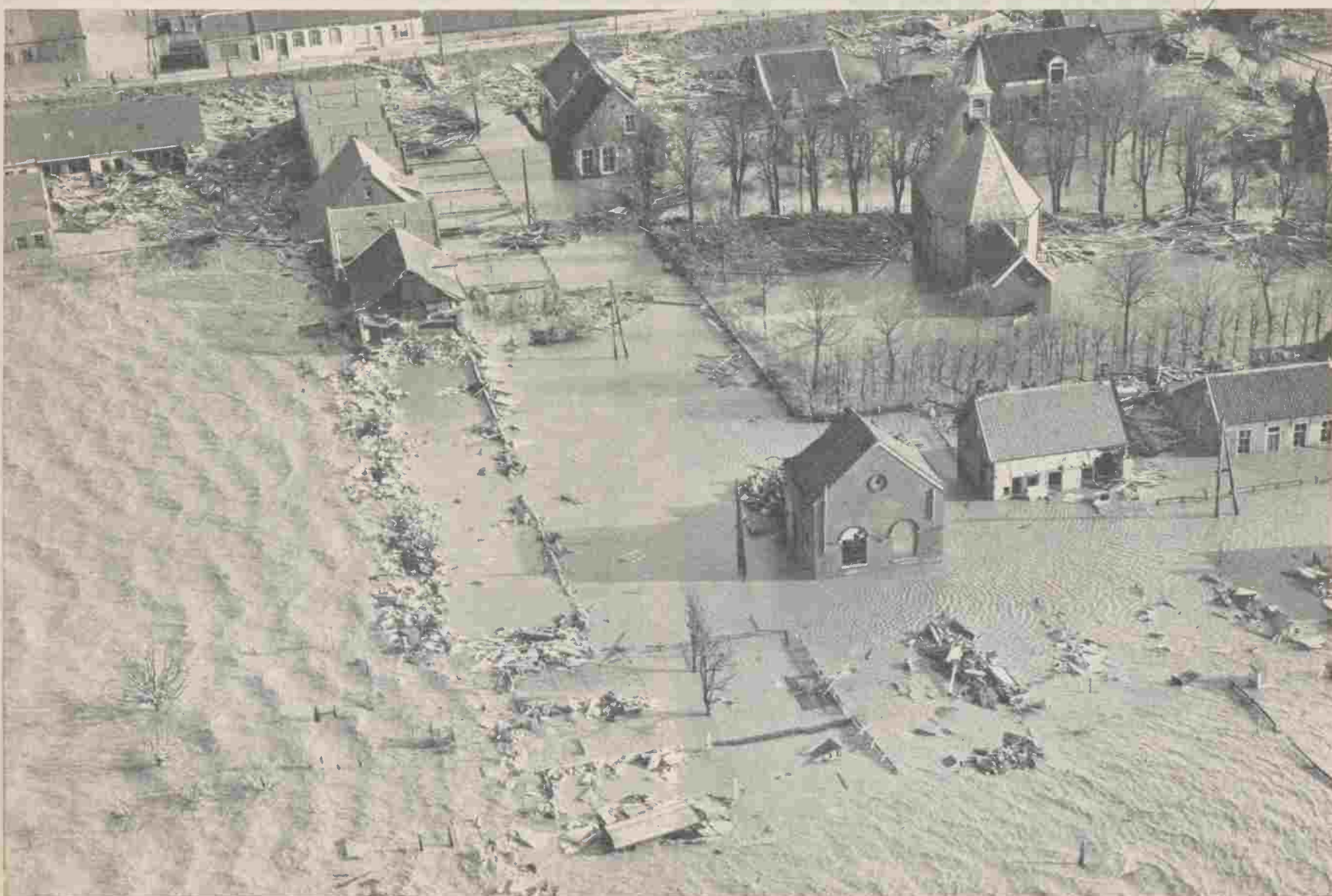

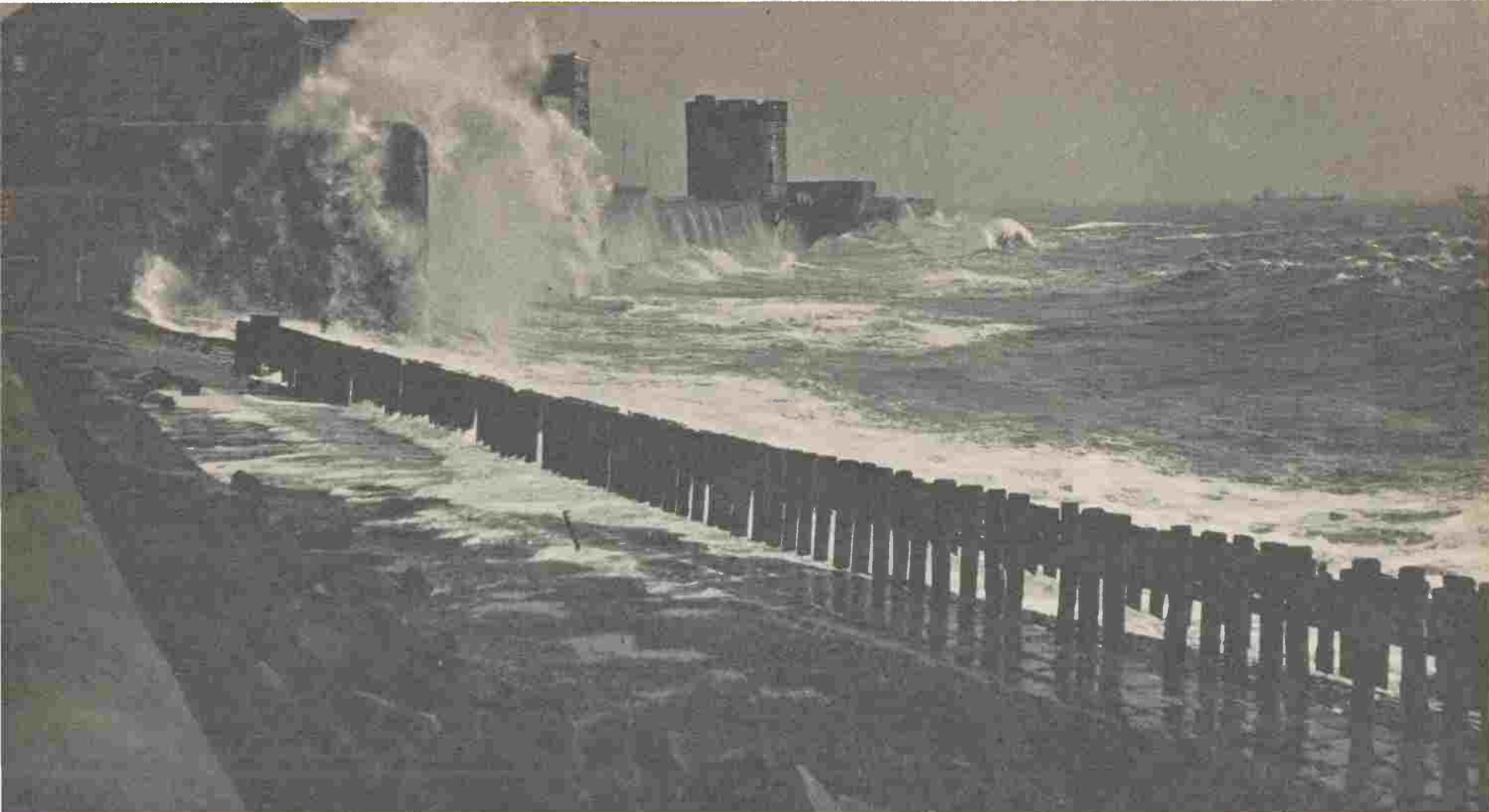
ELLEDE

Het eiland Tholen met zijn zestienduizend inwoners is bijzonder zwaar getroffen. Alleen in Stavenisse zijn honderden doden te betreuren. Een kerkhof steekt als een triest eilandje boven de watervlakte uit. Door het ontbreken van communicatiemiddelen heeft het enkele dagen geduurd, voordat men een overzicht van de toestand kon krijgen.

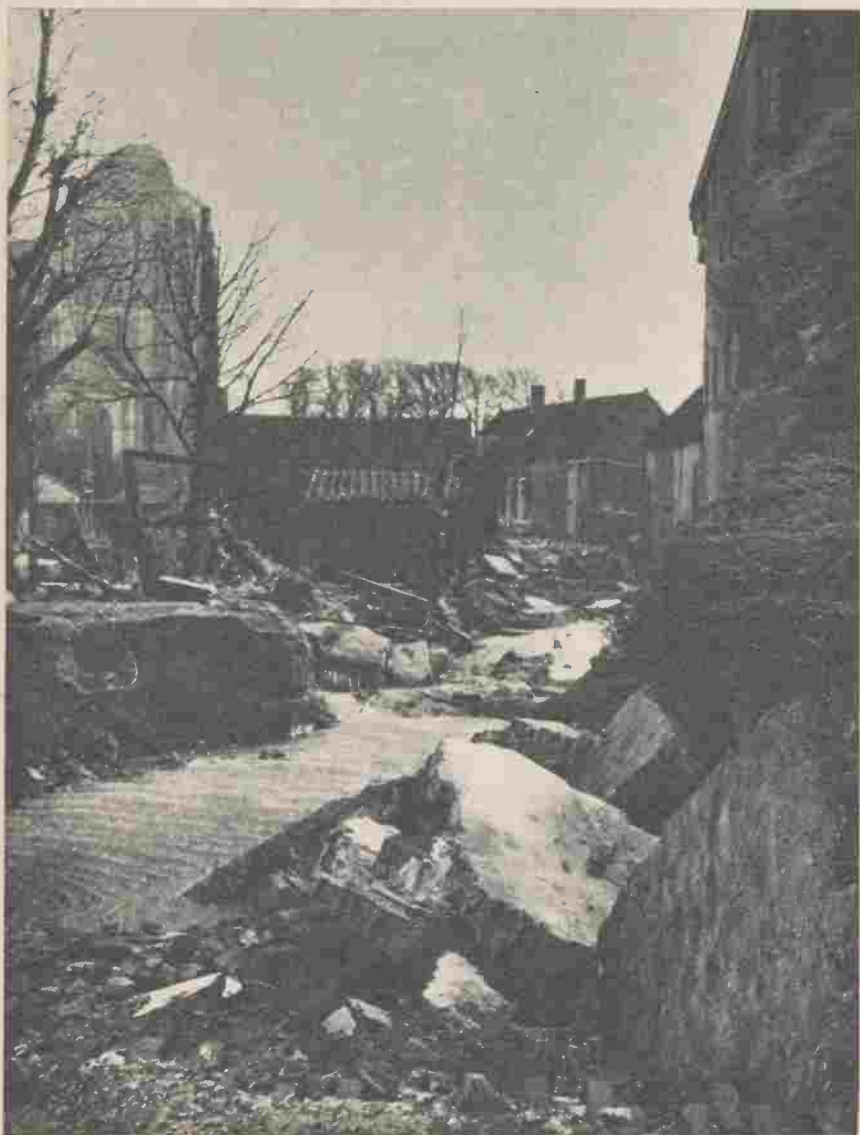
Tholen is een der zwaarst getroffen gebieden van ons land. Eerst op de derde dag gelukte het de vloot van Scheveningse schokkers en botters de overlevenden van het zwaar getroffen plaatsje Stavenisse naar veiliger oorden over te brengen, tegelijk met de in gevaar verkerende inwoners van Sint-Annaland.

Toch reeds hoog door de springvloed en nog opgezweept door de storm wierpen de stijgende golven zich met donderend geweld op Vlissingen. Bij de Boulevard de Ruyter en in de Vissershaven sloegen massa's water over boulevard en kademuur en binnen een minimum van tijd was de oude binnenstad een deel van de zee geworden. Hier en daar bereikte het water een hoogte van drie meter en honderden mensen moesten met bootjes uit de bovenverdiepingen van hun woningen worden gehaald. Drie mannen vonden hier de verdrinkingsdood. De opname, welke wij hierbij plaatsen, werd gemaakt op een punt waar zware bunkers het water hielpen keren. Helaas was dat niet overal het geval en de boulevard werd tussen het Wooldhuis en het standbeeld van De Ruyter op zes plaatsen opengereten. De bomvrije toren op de achtergrond hield stand, maar werd ernstig ondermijnd.

NAMELOOS LEED OVER WEST-

Geef me water! Geef me water en brood!"
 „Nee! Kom er af, gek die je bent! Kom naar beneden. Straks stort dat hele spul in mekaar!"
 „Nee! Ik blijf... 't is toch het enige wat ik heb!"

Het is de vreselijkste dialoog, die wij ooit hebben gehoord. Hij werd gevoerd tussen een man, die zich al twaalf uur lang onder het geweld van regen en storm aan het dak van zijn huis had vastgeklampt, en de bemanning van een sloep, die in het donker om het huis voer. Men smeekte de man naar beneden te komen, maar hij kwam niet en de sloep voer verder — over de polder tussen de hekken en de schuren en de boerderijen door — om anderen te halen die wel weg wilden. Die grág weg wilden; die alles wilden doen om in een boot te komen...

Het gebeurde in Putten; waar, dat weten wij niet, omdat wij al lang hadden vergeten dat wij journalisten waren en ons mee lieten drijven op de stroom van gebeurtenissen. Als je in een open boot mensen uit de bomen en van de daken haalt, vraag je geen inlichtingen meer. Wij leefden nog maar bij het ogenblik en dat was begonnen toen wij ergens bij Abbenbroek op een vrachtwagen waren gesprongen. Hij was een vlekje in een stroom van voertuigen die de weg in een zee van licht zetten, een on-

derdeel van de enorme colonnes die naar de bedreigde gebieden reden. Wij zagen wagens en mensen uit Holland, Groningen, Friesland, Utrecht, uit alle provincies en ondanks de regen, de kou en de ellende om ons heen zijn we daardoor even warm geworden. Het zuidwesten van Nederland was getroffen, maar héél Nederland snelde te hulp. Wij zagen studenten, die wankelend van vermoeidheid zand in zakken stortten, soldaten, die zesendertig uur niet uit de kleren waren geweest, Scheveningse vissersjongens, die in hun boten op enorme vrachtwagens zaten en alleen hun mond open deden om te razen als het niet vlug genoeg ging, en mensen uit alle provincies die in personenwagens af en aan reden om koeriersdiensten te verrichten.

In Abbenbroek stapten wij uit. Op het plein stonden tientallen koeien, die waarschijnlijk uit de ondergelopen polders waren gerend en die nu de omtrek met hun loeien vervulden. Misschien moesten zij gemolken worden, misschien waren ze alleen bang, maar in ieder geval waren zij er beter aan toe dan hun soortgenoten die verdronken. Wij hebben hun kadavers op de straten en op het water gezien — en wij hebben onze gevoelens kunnen beheersen, omdat er te veel menselijk leed was.

Lopend zijn wij verder gegaan, richting Zuidland. Het was als een nachtmerrie. Links van ons kwam het water uit de polder tot aan de dijk en hier en daar waren zandzakken opgestapeld om het te keren. Rechts stond het ruim een meter lager en zagen wij struiken — toppen van bomen — en vage schimmen die de daken van huizen en boerderijen waren. Er was geen sterveling te kennen — totdat de auto's weer kwamen, die prachtige auto's van het leger en de marine, die met hun fantastisch goede materiaal wonderen deden. Met hen

reden wij naar Zuidland, dat nog over één dijk bereikbaar was. Het centrum van het stadje werd gevormd door restaurant Meiboom. In de grote zaal, die alleen verlicht werd door het schijnsel van stormlantaarns, waren zeker honderd mannen bijeen: inwoners van het dorp, redders uit de omgeving, militairen, mariniers, Scheveningers die in opdracht van hun rederij met sloepen te hulp waren gekomen en anderen, die allen wachtten tot er weer een van de boten met geredden terugkwam en wij er op uit konden. Hier en daar zaten mensen die van hun boerderijen waren gehaald, beduusd en nog niet in staat hun leed te overzien, maar dankbaar dat zij nog leefden. Op het biljart lag een enorme stapel dubbele boterhammen met vlees. Hij was samen met koffie aangevoerd door personeel van de K.L.M. Deze mannen hadden in Rotterdam huis aan huis broden, pakjes boter en dergelijke opgehaald; in hun grote auto's hadden zij de buit tot sandwiches verwerkt en die deelden zij nu uit aan ieder die ze maar hebben wilde.

In de ondergelopen straat naast het restaurant voeren de boten af en aan. „Vooruit! Er kan nog één man mee!” schreeuwde een Scheveninger en het volgende ogenblik zaten wij aan een roeiriem en voeren wij tussen de huizen door. Een plaatselijk bewoner fungeerde als gids en op zijn aanwijzingen verlieten wij het dorp en gingen wij de polder in.

Wij zullen deze nacht nooit vergeten. De wind raasde over het water en zweefte het op tot een zee, waarboven alleen de daken van huizen en toppen van bomen uitstaken. De regen ranselde ons gezicht tot het gevoelloos was, na een paar kilometer varen schreeuwde de spierpijn in onze armen en soms waren wij bang als kinderen.

Maar dat alles vergaten wij door het

De Sint-Jacobstoren in Vlissingen was de stomme getuige bij talloze taferelen van menselijk leed. Mensen moesten via de bovenverdiepingen hun huizen verlaten en droegen de wetenschap mee, dat het water bezig bleef met de verwoesting van hun bezittingen. Winkeliers huilden van ellende, omdat hun voorraden in een laag van drie meter water verdwenen en totaal waardeeloos werden. Kinderen — maar nee, wij zouden een heel blad nodig hebben om alleen de ramp in Vlissingen te beschrijven. Laten wij u alleen maar vertellen wat u op de foto ziet: In de Noordstraat verongelukte een Rode-Kruisauto, die op weg was om hulp te bieden....

kinderen hadden hun redders verteld, dat hun ouders, broertjes en zusjes al waren verdrongen; mannen hadden de dood gevonden toen zij vee hadden willen redden, zieken waren gestorven omdat geen boot ze had kunnen bereiken; moeders hadden hun kinderen in de golven weg zien zakken en kinderen riepen nog om hun moeder die er niet meer was....

Wij hebben ze gezien, de druipende, haast levenloze mannen, vrouwen en kinderen die er het leven afbrachten, maar dan ook niets meer; de kranige redders die liever op straat in elkaar zakten dan even te gaan rusten; het vee dat eindelijk de bek vol water kreeg en daardoor uit de ellende werd verlost; de mannen die vochten om zandzakken in het gat van een dijk te storten die even later over een lengte van tweehonderd meter toch werd weggeslagen; de talloze vluchtelingen die dankbaar waren voor een paar droge kousen en een boterham.....

Wij hebben het gezien, maar nee, wij hebben het recht niet te zeggen, dat wij de ellende van Putten hebben meegemaakt.

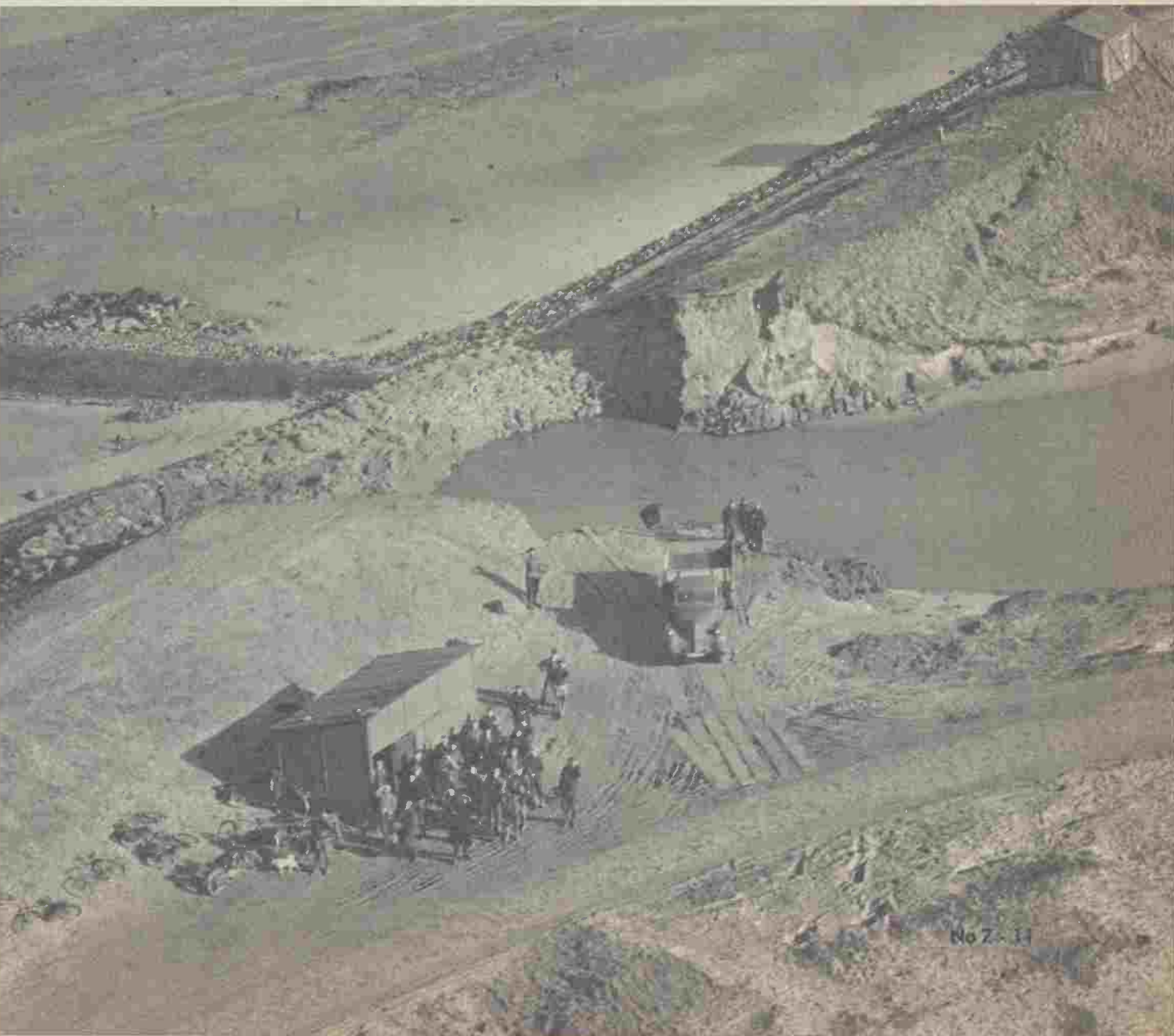
NEDERLAND

leed dat wij tegenkwamen, leed, dat in deze en de andere rampnachten zo afschuwelijk „gewoon” was. Zij waren geen uitzonderingen, de mannen die in deze nacht drijfnaat en verkleumd bijna de kracht misten om in de boot te stappen, de vrouwen die hysterisch huilend hun kinderen in de armen klemde, en de kinderen zelf, die er niets van begrepen en zich los wilden rukken. Wij hebben ze gezien en wij hebben met ze meegedaan en wij hebben doodsangsten uitgestaan.

Terwijl wij roeiden wat wij waard waren, voeren wij soms achteruit en dreven wij met krankzinnige snelheid naar de dreigende dijk. Wij en anderen werden alleen voor een verplettering bespaard door een duck, zo'n fantastisch voertuig, dan kan varen en rijden en dat ons op het laatste moment vastgreep. Even later zat diezelfde duck vast op een brug en moesten wij onze boot over een dijk tillen om verder te kunnen varen. Wij kwamen bij boerderijen waarvan de bewoners niet mee wilden en wij hoorden voorwerpen — muren of hekken, niemand kon het zien — tegen de huid van onze boot schrapen, dreigend ons en onze evacué's aan de golven te geven. En toen wij terugkwamen, hoorden wij dat wij niets hadden meegemaakt....

Elders, en niet zo ver van ons vandaan, had een vrouw op een dak het leven gegeven aan een kind, dat van kou en gebrek aan voeding was gestorven;

De mannen op deze foto waren urenlang in een schijnbaar hopeloos gevecht met de waterwolf gewikkeld, maar zij hielden vol, verbeterden en met de moed der wanhoop, en uiteindelijk bleek, dat zij hun strijd niet tevergeefs hadden gestreden. Met honderden zakken zand slaagden zij er in, het gat in een dijk op Walcheren te dichten en daardoor redden zij het land en vele mensenlevens.

TUSSEN GRENSBOOM EN

Verschrikkingen in de oosthoek
van Zeeuws-Vlaanderen

SCHELDESTROOM

De vloedgolf stroomde met geweld dwars door dit huis en sleurde de moeder met twee kinderen in de dood. Een derde kind kon zich redden door zich twee uur lang aan een paal in de tuin vast te klemmen. Het had een arm en een been gebroken.

Doorgaans geldt het als het privilege van de weekbladschrijver, dat hij, in tegenstelling tot zijn collega's van de dagbladen, de tijd heeft om zijn onderwerpen in groter verband te beschouwen. Op het ogenblik echter, dat deze regels aan het papier worden toevertrouwd, verkeert dit voorrecht in een handicap. In de eerste nadagen van de grootste natuurramp, die zich sedert de middeleeuwen aan ons land voltrokken heeft, behoort het vormen van een overzicht van de catastrofe tot de absolute onmogelijkheden. De radio bedelft ons onder duizenden onheilsmeldingen van allerlei aard. De telex

spuwt een papierstrook van tientallen meters met veelal vage berichten in het redactielokaal. Namen van plaatsen waarvan men het bestaan nauwelijks kende, krijgen plotseling een ontzettende betekenis en worden de vaak onbereikbare reisdoelen van de redacteuren en fotografen, die zijn uitgerukt om naar beste kunnen een beeld te scheppen van de verschrikkingen die altezamen straks een der zwartste bladzijden in de geschiedenis van ons vaderland zullen vullen.

Op honderden plaatsen in het rampgebied klikten de camera's en werden vluchtige notities neergekrabbeld. De weerslag daarvan ziet ge thans in beeld

en woord voor u. Het was een werk, dat slechts met de grootste schroom vericht kon worden. Een afschuwelijk werk was het, zó getuige te moeten zijn van een strijd tegen dood en vernietiging, die soms gewonnen, doch maar al te vaak verloren werd....

Maar, zo er al een rechtvaardiging nodig is, dan diene vooropgesteld te worden, dat het een dure plicht was. Want nooit, nooit zullen zij, die voor het geweld van storm en water gespaard bleven, diep genoeg doordrongen kunnen zijn van de ellende, waarin vele honderdduizenden medemens in de aanvang van Februari '53 gedompeld werden.

Achterland bleef gespaard

„Probeer of je Zeeuws-Vlaanderen kunt bereiken,” zo luidde de opdracht waarmee deze fotograaf en deze verslaggever, na teruggekeerd te zijn van

het frontgebied ten zuiden van Rotterdam, in de nacht van 2 Februari opnieuw werden uitgezonden.

„Waarom Zeeuws-Vlaanderen?” vroeg ik in flauw protest. „Volgens de radio is men daar nu de toestand meester.”

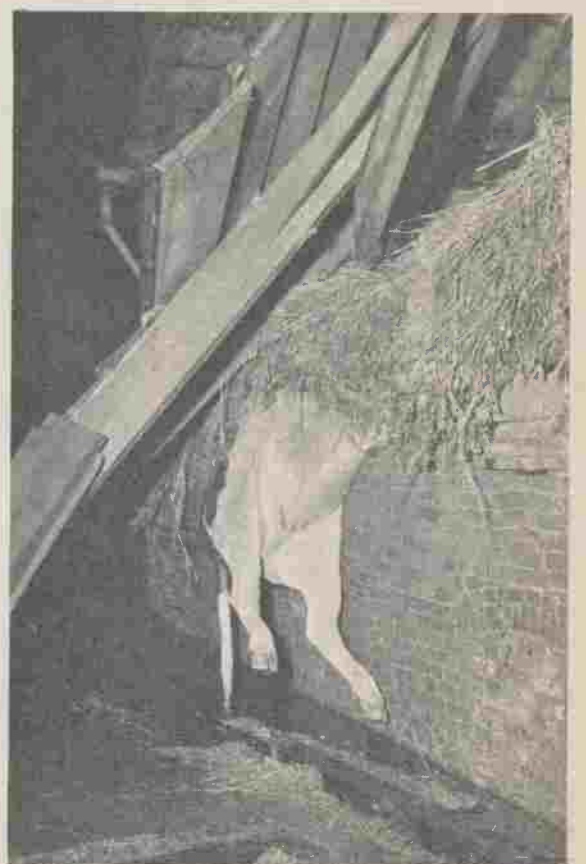
„Ga toch maar,” zei de telefoon, „kijk wat er gebeurd is. Uit Hontenisse, aan de Scheldebocht, werden Zondag de eerste slachtoffers gemeld. Zie of je er komen kunt.”

Weinige minuten later maakte onze snelle wagen deel uit van de onafgebroken verkeersstroom die via 's-Hertogenbosch naar westelijk Noord-Brabant trok. Ongehinderd door tegenliggers, omdat alles in dezelfde richting voortrolde, passeerden wij talloze zware vrachtauto's, sommige leeg, sommige hoog opgeladen met jutezakken, andere weer met kleine vaartuigen van allerlei aard; alle kennelijk met één eerste bestemming: Zeeland en het gebied boven Bergen op Zoom.

Het water heeft een stuk van de dijk weggeslagen en enkele huisjes, die er achter stonden, meegesleurd. Helaas waren ook op deze plaats slachtoffers te betreuren.

Hier hebben twee huizen van het dorp Hontenisse gestaan. Drie bewoners van het achterste huis verdronken. Van het gezin in het voorste huis kwamen twee personen om het leven.

In één boerderij te Hontenisse verdronken vijftig stuks vee. Toen onze fotograaf deze opname maakte, had men nog geen gelegenheid gehad de kadavers te verwijderen.

Omtrent de toestand in Zeeuws-Vlaanderen verkeerde Nederland lange tijd in onzekerheid, omdat de meeste verbindingen verbroken waren. Dat het water ook in dit stukje van ons land te keer is gegaan, bewijst deze luchtfoto van de dijkdoorbraak bij Terneuzen.

Honderden dieren kwamen bij de ramp om het leven. Een dood paard vormde bij Hontenisse een triest beeld.

Bij Breda maakten wij ons uit de file los en sloegen af naar het zuiden.

„De Scheldetunnel in Antwerpen is weer in gebruik,” wist de Belgische douane.

Om drie uur joegen wij door het slapende Antwerpen.

„Rechtoit kunt ge niet,” waarschuwde de tunnelwachter, „de baan staat onder water.”

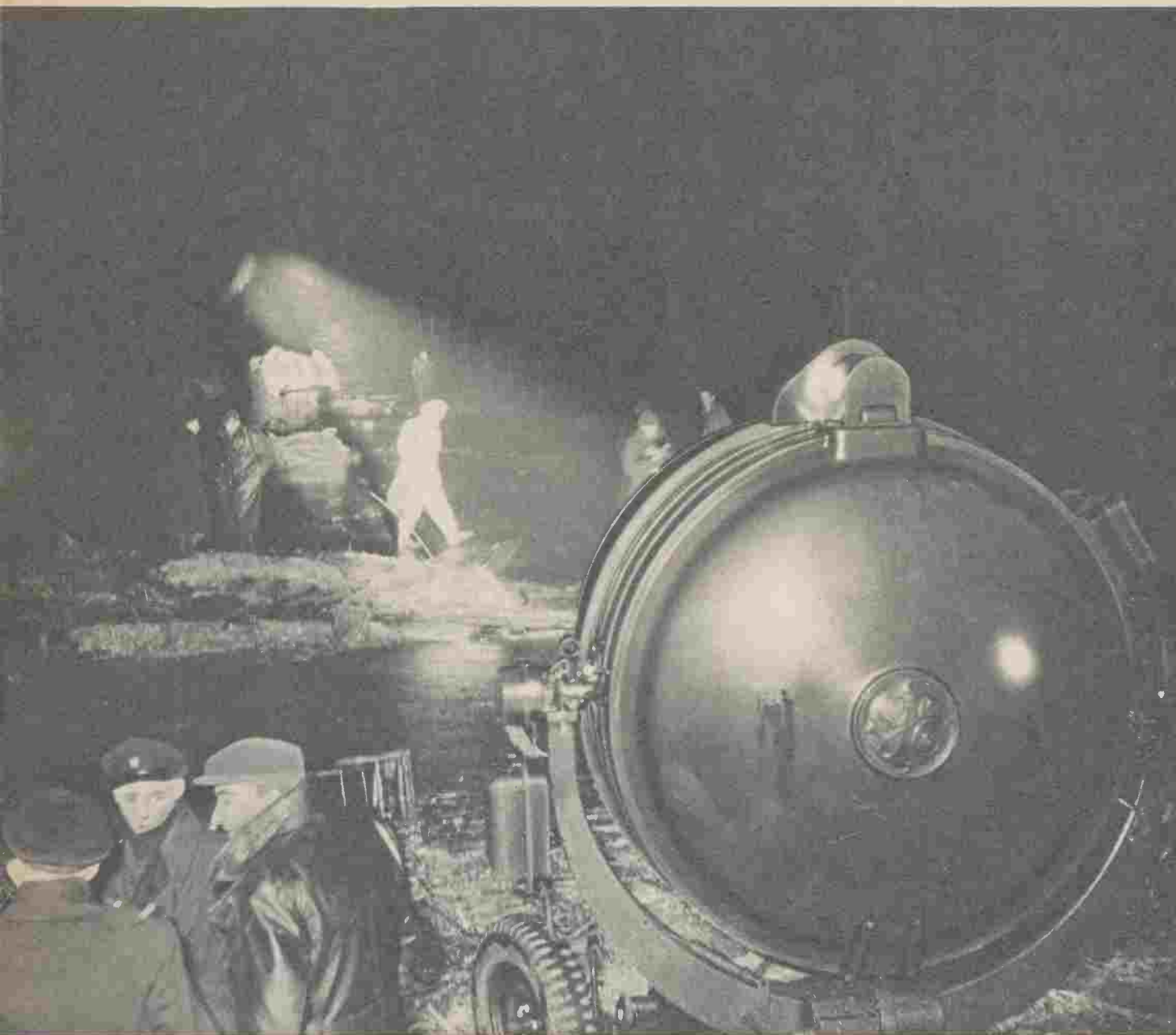
Het kostte ons een omweg van enkele kilometers. Verderop reden wij door een gebied dat een normaal nachtelijk beeld vertoonde.

„Als 't in Zeeuws-Vlaanderen ook zo is,” stelde de fotograaf, „dan mogen ze niet mopperen.”

Aanvankelijk had het er alle schijn van, dat ook het Nederlandse gebied ten zuiden van de Schelde onaangetast was. Hulst lag in diepe rust verzonken. Later pas hoorden wij, hoe *verdiend* die rust was, want de Hulstenaren en de inwoners van De Clinge zijn als één man te hulp gesneld, toen voor het dorp Graauw, bij Hontenisse en Paal, in de onheilsnacht de dijken braken. Aan het hulpvaardige, hoger gelegen achterland hebben de bewoners van de door de stormvloed geteisterde Scheldekust trouwens hun tamelijk gunstige omstandigheden na de ramp te danken.

Tussen dijk en water

Voorbij Hulst, waar de weg omlaag langs een dijk leidde, minderden we vaart. Op dit uur van de nacht vertoonde zich geen levende ziel, zodat we, verstocken van inlichtingen, op goed geluk verder reden. Ter linkerzijde streken

Bij het felle schijnsel van een zoeklicht werd in Halsteren een verbeterde strijd gevoerd tegen het verraderlijke water. In dit vlak bij Bergen op Zoom gelegen Westbrabantse plaatsje is de toestand zeer ernstig geweest. Het is ongetwijfeld aan de krachtige hulp van burgers en militairen te danken, dat de ramp hier nog niet veel groter was

de schijnwerpers van onze wagen over een spiegelend watervlak.

„Een brede sloot,” meende de fotograaf.

„Stop!” zei ik. „Staan die huizen daar niet in het water?”

Scherp turend in de maanloze duisternis vonden we deze veronderstelling bevestigd. Venijnige korte golfjes knaagden voor ons over de weg, die te smal was om te kunnen keren.

„Straks wordt 't misschien hoog water, en dan zijn we de auto kwijt,” sprak mijn metgezel, zonder enige emotie. Een nadere beschouwing van de dijkbeschoeiing rechts bracht aan het licht, dat de weg kort tevoren bijna een meter onder water had gestaan. Het is grotesk om in de dagen van de nationale ramp bij perikelen als deze stil te staan, maar waarom zouden we er een geheim van maken dat wij met zeer gemengde gevoelens besloten stapvoets verder te rijden, hopend op een mogelijkheid om op de dijk te komen?

Onze bezorgdheid bleek ongegrond. Een eindweegs verder leidde de weg weer omhoog en op de helling keken we plotseling in het felle licht van een zaklantaarn. Een stem zei: „U kunt niet verder. Waar wilt u naar toe?”

Ja, en toen waren we op de plek die in onze instructie als reisdoel was opgegeven: achter de Scheldebocht bij Hontenisse. De verzameling huizen, die wij als zwarte schaduwen zagen opdoemen, bleek het dorpje Paal te zijn. Drie donkere figuren, een militair, een politiemann en een jonge burger, stonden om ons heen.

Droogstoken

„Tot hier toe en niet verder. Het wegdek is weggeslagen,” zei de politiemann. „Wat komt u doen?”

„Kijken en foto's maken,” zeiden wij. Altijd weer dat miserabele, armzalige antwoord, dat ons in deze dagen zo moeilijk over de lippen komt als we van

Op sommige plaatsen in de omgeving van Lepelstraat zijn enkele boerderijtjes op hooggelegen punten gespaard gebleven, maar hier staan zij welhaast tot de dakrand onder water. Ook in deze plaats waren mensenlevens te betreuren en ging veel vee verloren. Onze foto geeft enig idee van de onafzienbare watervlakte in de polder Lepelstraat.

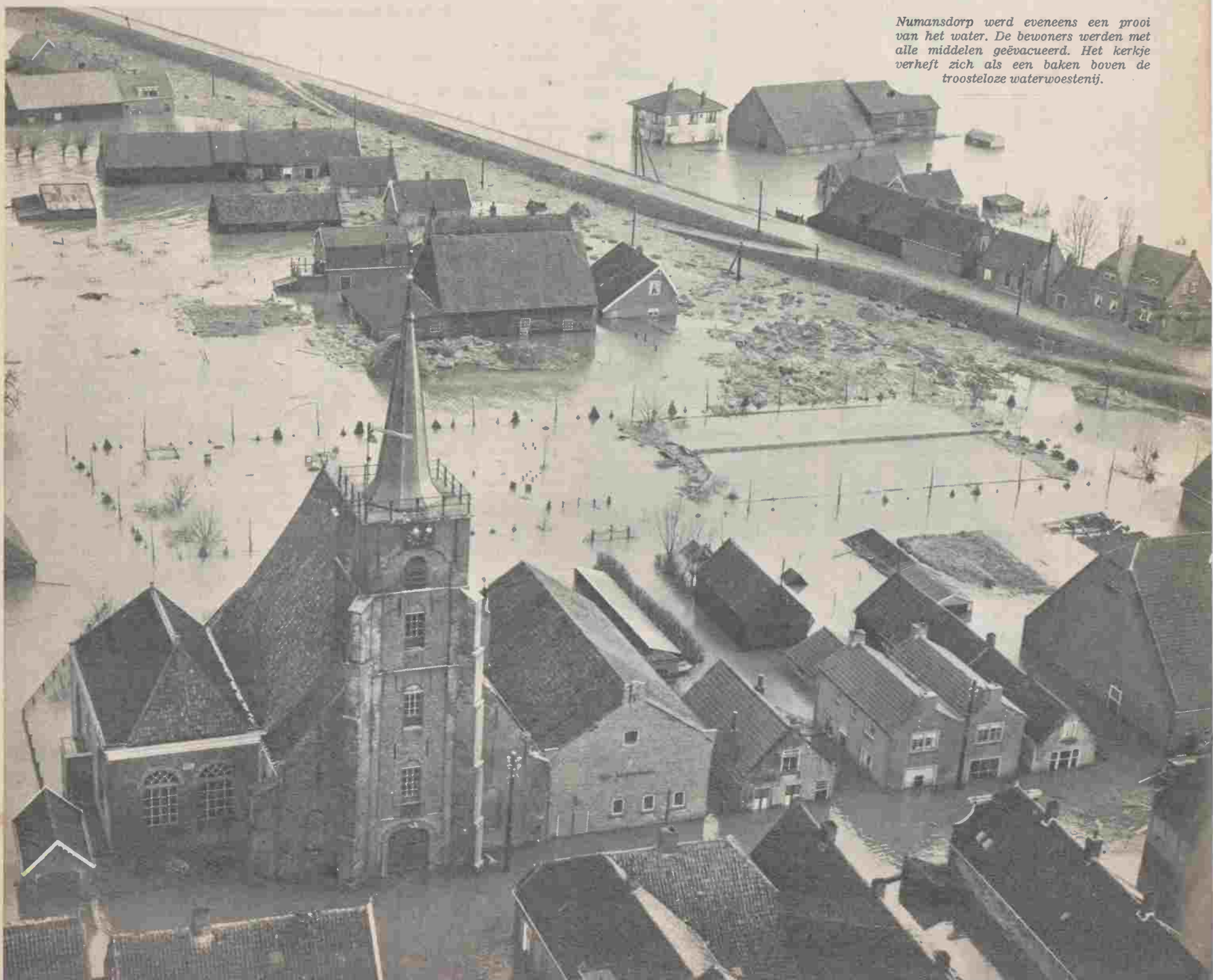
Even verder het Westbrabantse land in ligt Lepelstraat. Van land is hier weinig meer te bekennen. De dijk was hier niet bestand tegen het door storm en springvloed opgezweepte water.

Slachtoffers uit Nieuw-Vossemeer worden in roeibootjes naar veiliger oorden overgebracht. Direct worden helpende handen uitgestoken.

Deze luchtfoto laat duidelijk zien, dat tussen Alblasterdam, en Papendrecht een stuk van de dijk radicaal werd weggeslagen, waardoor de anders zo vredige rivier gretig bezit nam van een stuk vruchtbaar land.

Numansdorp werd eveneens een prooi van het water. De bewoners werden met alle middelen geëvacueerd. Het kerkje verheft zich als een baken boven de troosteloze waterwoestijn.

aangezicht tot aangezicht staan met mensen, die alleen maar gebaat zijn met daadwerkelijke hulp.

Maar ook nu deed de gastvrijheid van het Zeeuwsvlaamse land zich gelden. „Hebt u rubberlaarzen?” vroeg de jonge soldaat. „Mooi, kom d'r dan maar uit. Mijn vader woont hier vlak bij. Hij heeft licht en warme koffie.”

Glibberend over met slijk bedekte keien bereikten we een klein huis aan de dijk en betraden de enige bewoonbare kamer, die schipper Johannes Franciscus de Rooy aan de doorloop van de Molendijk te Paal na de storm nog ter beschikking had. Electrisch licht en drinkwater ontbraken, maar er brandde een petroleumlamp, en de kachel, met een pruttelende koffieketel er op, stond roodgloeiend.

„Zo moeten we het droogstoken,” zei schipper de Rooy, en hij wees ons, hoe hoog het water in de kamer gestaan had. De vloer was nog met een sliblaag bedekt.

Het huis bleek dienst te doen als verzamelplaats voor de dijkwachters, die elkaar op geregelde tijden aflosten. Mannen in het donkerblauwe uniform der Rijkspolitie vulden het vertrek. We maakten kennis met de postcommandant in de gemeente Graauw, wachtmeester Lernoit, die ons, nog vóór het eerste daglicht gloorde, meenam op een rondgang over de zwaar beschadigde dijken van de geheel over-

Minstens de helft van Dordrecht is anderhalve dag één grote waterzee geweest doordat tot tweemaal toe een groot gat werd geslagen in de Noordendijk vlak bij de electrische centrale. Vooral in de binnenstad met zijn winkelstraten heeft het zoute water zeer veel schade veroorzaakt.

Gelukkig heeft Dordrecht geen slachtoffers bij de ramp te betreuren, alhoewel de onderdijkse huizen onmiddellijk na het doorbreken van de dijk volgolfden met water, zand en slijk. Zoals overal begon men ook hier intensieve reddingspogingen om zieken en ouden van dagen naar hoger gelegen stads gedeelten te evacueren.

stroomde Kleine Molenpolder en de gedeeltelijk overstroomde Melopolder.

in de Duvelshoek, zijn acht mensen verdrinken. Van vier hebben we de lijken nog niet gevonden....”

Dramatische excursie

Het werd de meest dramatische excursie die uw verslaggever ooit maakte. In de langzaam oplichtende duisternis klauterden we, tegen een felle, ijskoude wind in, over barricaden van zandzakken, rijshout en aangespoeld huisraad, luisterend naar de macabere uiteenzetting van onze gids.

..... Die witte plekken daar, tegen de dijkwand, da's de kapok uit de bedden van de boerderij die daar gestaan heeft. Juist, waar dat hout drijft. Het huis en de stal zijn totaal weggevaagd. Kijk, hier aan de havenkant waren we Zondagochtend bezig om te trachten met vloedplanken een versperring te maken. Op hooguit twintig meter afstand achter ons stortte toen een huis in en we hebben het niet eens gehoord. Nee, we konden het niet houden. Hoeveel gaten er zijn? Dat is nog niet te zeggen. Op sommige plekken is de dijk over een grote afstand helemaal verdwenen. Aan de buitenkant van de Molenpolder is een kottar van een mosselvisser dwars in de dijk geslagen. Daar liggen trouwens nog een stuk of wat schepen tegen de beschoeping gesmeten. Nee, hier in de Molenpolder en in de Melopolder zijn geen slachtoffers te betreuren. 'n Wonder, als je bedenkt dat de boerderijen vlak achter de vluchtende mensen instortten en wegspoelden. Er is wel veel vee omgekomen. In die nieuwe stal, die is blijven staan, kun je de cadavers van de dieren zien. Daar hangt ook een paard over een hek, net boven water....”

Behulpzame handen zeulen een wrakke roeiboot aan, waarmee we de stal, die talrijke omgekomen runderen bevat, kunnen bereiken. De aanblik is onbeschrijfelijk. In bizarre houdingen hangen de cadavers der beesten, die een ontzettende doodstrijd hebben gestreden in het water, dat hier nog meer dan een meter hoog staat. Een stier is er klaarblijkelijk in geslaagd op de hooizolder te springen, doch het dier is er door gezakt en omgekomen.

..... Hier stierven de beesten,” zegt een van onze begeleiders zacht. „Maar ginds, aan de andere kant van de dijk,

Het drama van de Duvelshoek

Officieel, zo vertelde men mij, heet het gedeelte van Hontenisse, dat in de nacht van Januari op Februari zo zwaargesteerd werd, de „Duivenhoek”, maar de algemeen gebruikelijke verbastering „Duvelshoek” heeft nu een schier symbolische betekenis gekregen. Het satanisch geweld van de stormvloed eiste hier acht mensenlevens en enkele gewonden.

Het zijn de hoofdposten op een droeve balans, die zou kunnen worden aangevuld met een lange lijst van materiële verliezen. Twee huizen, die tegen de dijk gebouwd waren op de plek waar deze doorbrak, zijn — in letterlijke zin: spoorloos — verdwenen. Naar de vier personen, man en vrouw, aanstaande schoondochter en zoon, die zich in het eerste huis bevonden, wordt nog steeds gedregd. In het tweede huis verloor een vrouw het leven. Haar man wordt in het ziekenhuis te Hulst verpleegd.

Van het derde huis is de voorgevel weggeslagen en het dak ingezakt. Twee kinderen, een jongen en een meisje, vonden hier met hun moeder de dood. Een tweede zoon, negen jaar oud, werd door de kracht van het water tegen een ijzeren paal geslagen. Het kind, overspoeld door het ijskoude, kolkende water, klemde zich zó vast aan die paal, dat de vader, die te hulp snelde, het jongetje met geweld moest losrukken, met zoveel geweld, dat het daarbij een arm brak. Het lukte hem evenwel het kind in veiligheid te brengen. Het bleek bovendien een ernstige open beenbreuk te hebben opgelopen....

Een jongen, die, op weg om de bewoners voor het gevaar te waarschuwen, per fiets over de dijk reed, ontsnapte op wonderlijke wijze aan een wisse dood. Hij werd met fiets en al van de dijk geslagen, doch kwam tegen een knotwilg terecht en kon zich, zij het dan ook met de grootste moeite, in veiligheid stellen.

De dood heeft in de Duvelshoek bij verrassing toegeslagen. Een der omgekomenen, een jongeman, had vóór de doorbraak nog urenlang meegewerkt aan het versterken van de dijk. Toen het

op de dijk. Een zinloze daad. Dan kijkt hij mij aan. Ik voel me betrappt, omdat ik hem gadesloeg.

„Weg,” zegt de man, „alles weg!”

Ik knik automatisch.

Dan wijst hij naar een witte plek in het water: het cadaver van een koe. „Een best beest,” zegt hij. „Dood!”

Dan loopt hij schouderophalend verder naar de plaats waar aan de bres in de dijk gewerkt wordt.

Ik kijk hem na. Ik móét hem nakijken, of ik wil of niet.

Als ik me omdraai, staat er een vrouw naast mij op de dijk. Een sliert grijzend haar waait over haar gezicht. Ze bukt zich en pakt de theepot uit de mand. Daarna kijkt ze me aan.

„Uw huis?” vraag ik, met 'n hoofdbeweging naar het golvende water en het vernielde huisraad beneden.

Ze knikt, met haar theepot in de hand.

In de verte varen zeeschepen over de Schelde, op weg naar Antwerpen. Daarachter is een vage kustlijn zichtbaar. Zuid-Beveland.

De vrouw kijkt er naar. Ik volg haar blik.

„Daar,” zegt ze, wijzend met haar vrije hand, „aan de andere kant, daar zitten nog veel mensen in de benauwenis. God sta ze bij!”

Dan blijft haar blik rusten op het fototoestel, dat mijn metgezel in de hand houdt. En ze schudt het hoofd.

„Je kan toch nooit navertellen hoe 't is,” zegt ze fel, en ze loopt weg, haar theepot als een kostbare schat voor zich uit dragend.

Ze heeft gelijk....!

C.

Voor zover het mogelijk was onderhield men direct na het binnenstromen van het water enkele vitale verbindingen met luxe-auto's, omdat een groot gedeelte van de telefooncentrale onklaar was geraakt. In de loop van de volgende dagen kwamen echter militaire ducks te hulp.

Ook alle beschikbare schuiten en vletten werden ingezet om de meest noodzakelijke reddingen te verrichten. Op sommige plaatsen in de stad kon men nauwelijks nog staan; het water bereikte hier een hoogte van meer dan anderhalve meter

water in onrustbarend tempo bleef stijgen, begaf hij zich naar huis, zeggende: „Ik zal ze nu maar even gaan waarschuwen.” Het zijn zijn laatste woorden geweest....

Ik teken dit dramatisch relaas op uit de mond van een buurman, wiens huis op miraculeuze wijze gespaard is gebleven. We treffen hem aan, bezig het slib van de bestrating te schrobben. Verderop, op de plek waar de dijk met twee huizen verdwenen is, wordt in koortsachtige haast een noodvoorziening gemaakt door tientallen zwoegende mannen... Een van hen maakt zich aller tolk, als hij zegt: „We hebben nog geen tijd gehad om te beseffen, hoe erg het allemaal is....”

Op een van de eerste Februarimorgens zijn de foto's die ge op deze pagina aantreft, gemaakt. Een sombere, koude, winderige ochtend — maar toch: een rustige ochtend. Het toneel der verwoestingen is doortrokken van een wonderlijke sfeer. Bij het aanbreken van de dageraad verschijnen zwijgende mannen in met klei besmeurde kleren. De meesten hebben een schop. Ze vormen groepen op de plaatsen waar de dijken doorgeslagen zijn en tijgen aan de arbeid. Landbouwtractoren op zware wielen zeulen ronkend wagens met zandzakken en ander materiaal aan over de resten van een vernielde weg.

Over de dijk langs de ondergelopen Kleine Molenpolder loopt een man. Bij de hoek, waar beneden een hoop vernield huisraad de plek aanduidt, waar eenmaal een hofstede stond, blijft hij staan. Tegen de dijk ligt een versplinterde linnenkast. Er naast staat een mand met een theepot en wat kopjes, die vreemd gaaf aandoen, en daarnaast liggen een staldeur en een voedertrog. De man bukt zich en trekt de voedertrog recht

Het nummer van volgende week zal worden uitgebreid tot 48 bladzijden en grotendeels gewijd zijn aan de watersnood

Een der tweemotorige machines staat gereed voor de start. Elders in het land wachten slachtoffers reikhalzend op voedsel uit de lucht.

Iedereen helpt mee de zakken levensmiddelen en de rubberboten in de gereedstaande vliegtuigen te laden.

In de loods liggen grote stapels broden gereed om te worden ingeladen. Met man en macht wordt er gewerkt om de levensmiddelen in zakken te pakken.

LUCHTMACHT HIELP MEE

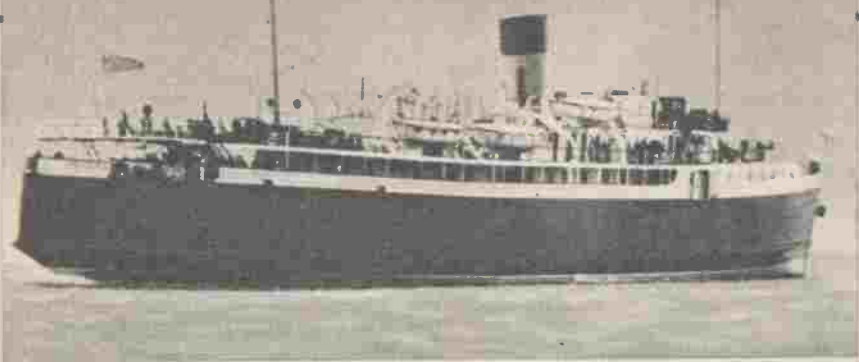
Toen de eerste berichten over de verschrikkelijke ramp, die ons land had getroffen, in de loop van Zondagmorgen binnenkwamen, begreep de legerleiding meteen, dat hier een taak lag voor alle onderdelen. Ook onze luchtmacht kreeg zijn deel van het werk. Op alle militaire vliegvelden was het meteen een koortsachtige drukte. Overal stegen toestellen op en alom werd gewerkt om vliegtuigen gereed te maken teneinde de ergst bedreigde gebieden hulp uit de lucht te geven.

We zijn even naar de activiteit op het vliegveld Valkenburg gaan kijken. Dakota's en Harpoons werden in allerijl volgeladen met levensmiddelen en rubberbootjes. Grote hoeveelheden brood en boter, verpakt in zakken, vulden de laadruimten en even later stegen de machines op. Het is in dergelijke omstandigheden helaas niet mogelijk, dat alle pogingen tot hulpverlening ook effectief zijn. Het droppen van voedsel en voorraden heeft altijd een risico-element in zich. Nu de lading dikwijls moest worden uitgeworpen op een klein strookje land, een miniatuureilandje tussen een woelige watermassa, die de landerijen en polders bedekte, is het zeer begrijpelijk, dat er ook wel eens wat verkeerd terechtkwam. Maar veel vaker betekende een dropping een directe leniging van de nood, de mogelijkheid de knagende honger te stillen, de kans door middel van de rubberboten het vege lijf te redden.

De piloten van de luchtmacht hebben bij hun werk niet gekeken op een enkel vlieguurtje meer of minder. Zij hebben er alle lof voor verdiend.

Reparatiewerkplaatsen zijn herschapen in opslagplaatsen van levensmiddelen. Het grondpersoneel van Valkenburg bejvert zich de verdeling vlot te doen geschieden.

Met honderdzevenenzeventig passagiers aan boord vertrok het Britse passagiersschip Princess Victoria van Stanrae in Schotland naar Larne in Ierland. Onderweg werd het schip door een fataal samenspel van natuurkrachten in de Ierse Zee verraderlijk overvallen en verdween een paar uur later onder de wilde zee-oppervlakte.

PRINCESS VICTORIA PROOI DER ZEE

Onder de tientallen stoomschepen en vissersboten, die in de rampnacht van 31 Januari op 1 Februari door de orkaan werden overvallen, bevond zich een Brits passagiersschip met 177 opvarenden, van wie er na uiterst moeizame reddingspogingen slechts 44 levend aan land konden worden gebracht.

Toen in de nacht van Zaterdag 31 Januari op 1 Februari heel West-Europa werd geteisterd door een fataal samenspel van natuurkrachten is ook het Britse passagiersschip Princess Victoria een prooi geworden van de door wilde stormvlagen opgezwepte zee. Met honderdzevenenzeventig mensen aan boord was het schip van Stanrae in Schotland vertrokken naar het kustplaatsje Larne in Ierland; onderweg werd het door het afschuwelijke en wreedaardige noodweer overvallen in de Ierse Zee en moest het 't onderspit delven in een afmattende strijd tegen het wilde water en de meedogenloze orkaan. Honderddrieëndertig opvarenden kwamen hierbij om het leven.

Onmiddellijk nadat de gezagvoerder James Ferguson had bemerkt dat zijn schip het gevecht tegen de woeste elementen niet langer kon volhouden en reeds begon te zinken, gaf hij bevel de reddingsboten te water te laten. Een deel van de schuiten sloeg bijna meteen te pletter tegen de romp van het moederschip; een ander deel werd door de golven hoog de lucht in geslingerd en tientallen meters verder in zee geworpen. Slechts één der reddingsboten zag kans de haven van Donaghadee binnen te lopen; aan boord bevonden zich een zwaar gewonde man en de stoffelijke overschotten van zes andere opvarenden. Zij hadden de ontberingen na de schipbreuk niet kunnen doorstaan.

Inmiddels had de gezagvoerder S.O.S.-seinen laten uitzenden; op de brug staande — aldus vertelde een der overlevenden — deelde hij beslist, maar uiterlijk volkomen kalm zijn orders uit. Met man en macht werd gewerkt om vooreerst de vrouwen en kinderen een plaats te geven in de overgebleven sloepen. De bemanning van het schip gaf hierbij blijk van enorme heldenmoed. De mannelijke passagiers braken ten dele geruïneerde scheepsonderdelen los, smeten balken en andere wrakstukken overboord en sprongen daarna zelf van het zinkende schip. Binnen enkele minuten zou het voorgoed ge-

Een der overlevenden van de ramp, George McGarry, werd totaal uitgeput aan land gebracht door de torpedojager Contest. Ambulancewagens stonden klaar om de drenkelingen naar ziekenhuizen te vervoeren. Honderddrieëndertig opvarenden lieten bij het vergaan van de Princess Victoria het leven.

Ook een der officieren van de Princess Victoria, Wilf Warres uit Portsmouth, sprong uit wanhoop in de ziedende golven nadat het schip volkomen verloren bleek. Hij werd opgepikt door de torpedojager Contest en tezamen met nog zeven andere drenkelingen naar Belfast vervoerd.

daan zijn met de Princess Victoria. Toen alle opvarenden van boord waren gesprongen wachtte de gezagvoerder nog enkele momenten; daarna dook ook hij in het water. De meeste der drenkelingen die zich aan de drijvende wrakstukken hadden vastgeklemd, moesten deze spoedig loslaten omdat het intens koude water hun ledematen volkomen verstijfde. Rauwe jammerklachten en angstige hulpkreten van de in doodsnood verkerenden stegen op tussen de ziedende en bruisende golven. Afgrijpselijk was het — zo eindigde de zegsman zijn relaas — deze mensen een hopeloze doodsschik te zien voeren zonder er zelf één hand naar te kunnen uitsteken.

De S.O.S.-seinen, die het schip had uitgezonden, werden onmiddellijk beantwoord door een aantal sleep- en tankboten, trailers, reddingsboten, de torpedojager Contest en een fregat; binnen een half uur kwamen de eerste boten reeds aan op de plaats van de ramp, doch de reusachtige golven belietten hen het wrak dicht te naderen, terwijl het ook niet mogelijk bleek met lijnen een verbinding tot stand te brengen. In het duister zochten de boten met felle schijnwerpers het water af; andere trachtten met fakkels hun plaats voor de drenkelingen aan te geven. Twee vliegtuigen cirkelden boven de plek waar het tragische ongeluk zich afspeelde. Ze probeerden met radioverbindingen de Contest behulpzaam te zijn bij zijn reddingspogingen. Tot diep in de nacht bleven de boten het wilde water trotseren; er waren nog slechts vierenveertig opvarenden gered, acht door de Contest, vijfenderd door de reddingsboot uit Donaghadee. Allen waren mannen.

De ramp met de Princess Victoria heeft de slag, die aan Engeland is toegebracht, aanzienlijk verzwakt. Volgens officiële berichten bevonden zich aan boord van de verongelukte treinboot tussen Schotland en Ierland de heer John Sinclair, vice-premier en minister van financiën van Noord-Ierland, en sir Walter Smiles, een afgevaardigde van Noord-Ierland in het Britse Lagerhuis. Ook de heldhaftige gezagvoerder, James Ferguson, benevens de drie stewardessen en een deel van de bemanning kwamen bij de ramp om het leven. Tien leden van de équipage konden worden gered.

rede te vallen naar zijn avonturen van die avond. Vooral hetgeen hij vertelde over de bezigheden van haar oom Jasper scheen haar bijzonder te interesseren. „Ben je er zeker van, dat hij petroleum sprenkelde?”

„O ja, absoluut zeker. En erg veel!” „En er lagen propven papier op de grond en houtkrullen?”

„Ja, ook heel veel.” „Dat is heerlijk!” zei Amanda. Zij kustte hem innig. „Dat is heel goed nieuws.”

„Ja, maar het is toch gevaarlijk,” bracht Reggie er tegen in. „Met petroleum kan men niet te voorzichtig zijn.”

„Het is riskant,” gaf Amanda toe. „Vooral voor oom Jasper. Gajj nu gauw naar huis en was die zwarte rommel van je gezicht. Dan blijf ik hier om onze vriend Popjoy te helpen. Kijk, hij beweegt zich al weer. Ik wist wel, dat zijn hoofd tegen een stootje kon. Ga maar gauw! Het is beter, dat hij je niet meer ziet.”

Enige minuten later opende brigadier Popjoy zijn ogen en stond op. Hij keek verbaasd naar Amanda.

„Waar is die bandiet?” vroeg hij. „Hij heeft ingebroken bij uw oom.”

„Hij wilde niet wachten,” zei Amanda. „Wie was het?”

„Dat heb ik niet kunnen zien,” zei Popjoy spijtig. „De kerel had zijn gezicht zwartgemaakt.”

„Dat noemen ze nu vooruitgang der techniek,” zei Amanda hoofdschuddend. „Maar u ziet er slecht uit, mijnheer Popjoy. Een flinke biefstuk zal u goed doen. Stap in, dan zullen we zien, of er nog iets goeds is in de provisiekamer van Dunrobin. Mijn oom zal blij zijn u te zien, na wat u voor hem hebt gedaan.”

Toen mijnheer Biffen alle petroleum had gebruikt, die in de kelder was, ging hij naar buiten om wat benzine uit de garage te halen. Hij stond juist voor de deur, toen Amanda kwam aanrijden. Hij was zichtbaar verwonderd haar te zien.

„Amanda!” zei hij. „Ik verwachtte je nog lang niet.”

Het meisje sprong uit de wagen en liep naar haar oom toe. „Dat dacht ik al, toen Reggie Watson-Watson mij vertelde, dat hij u bezig had gezien propven papier en houtkrullen in het huis rond te strooien en er petroleum op te sprenkelen.”

De heer Biffen had niet voor niets meer dan honderd vijandiggezinde aandeelhoudersvergaderingen gepresideerd. Hij bleef volkomen bedaard; dat zijn hart in zijn keel klopte, zou zelfs iemand met een scherpe opmerkingsgave niet hebben geconstateerd.

„Belachelijk!” zei hij. „Die jongen is idioot, dat weet je toch! Ten eerste is hij vanavond niet hier geweest, en ten tweede, zou hij, als hij hier was geweest, geen papierpropven en houtkrullen op de grond hebben gezien.”

„Dat is vreemd!” zei Amanda. „Hij was nogal zeker van zijn zaak. Ik zal voor de aardigheid eens binnen gaan kijken. Ik zal brigadier Popjoy vragen mee te gaan. Ik denk, dat hij wel het interessant zal vinden.”

Het hart van mijnheer Biffen maakte opnieuw een soort wanhoopssprong. „Brigadier Popjoy?” zei hij met bevende stem.

„Ja, hij zit in mijn auto. Na hetgeen Reggie mij vertelde, leek het mij niet onverstandig hem hier te brengen.”

De heer Biffen greep haar bij de arm. „Nee, ga niet naar binnen en vooral niet met brigadier Popjoy. Het is namelijk een feit, dat hetgeen de jonge Watson-Watson zei, niet geheel bezijden de waarheid is. Ik heb bij ongeluk een paar stukjes papier en wat houtkrullertjes laten vallen, die ik toevallig in mijn zak had. Verder ben ik gestruikeld over een blik petroleum, dat in de hal stond, waardoor het ding is omgevalen en de vloestof er uit is gelopen. Het heeft allemaal natuurlijk niets te betekenen, maar een dienstklopper als Popjoy zou in staat zijn een verkeerde conclusie te trekken.”

„Hij zou kunnen denken, dat u van plan was de verzekeringsmaatschappij voor honderdduizend pond op te lichten.”

„Dat is best mogelijk,” gaf de heer Biffen toe.

„Die politiemensen zien overal misdaad en bedrog in.”

„Ja, ze zijn over het algemeen nogal argwanend,” zei de heer Biffen.

Amanda kuchte. „O, ja, dat vergat ik nog bijna, oom Jasper. Reggie is van idee veranderd in zake die Smelly River Refineries-aandelen. Hij wil ze niet hebben. — Dat is waar,” vervolgde ze in antwoord op de opmerking van haar oom, dat hij ze wel degelijk had, „maar hij zou graag willen, dat u ze terugkocht.”

„Zou hij dat graag willen?”

„Ik heb hem gezegd, dat u het met alle plezier zou doen.”

„Heb je dat gezegd?”

„Koopt u ze dan niet graag terug?”

„Geen sprake van.”

„Ah, dan heb ik me dus vergist. Wat ik zeggen wil, mijnheer Popjoy...”

„Wacht even!” schreeuwde de heer Biffen.

„O, wacht even, mijnheer Popjoy. Wat zei u, oom Jasper?”

„Als de jonge Watson-Watson er werkelijk op gesteld is mij die aandelen terug te verkopen...”

„Hij is er op gesteld, oom Jasper.”

„Goed. Ik ga accoord.”

„Mijnheer Popjoy.”

„Juffrouw?”

„Wilt u uitstappen en naar de keuken gaan? U weet de weg; ik kom direct bij u. Laten wij nu even naar uw werkkamer gaan, oom Jasper. Dan kunt u een cheque uitschrijven voor veertigduizend pond.”

„Veertigduizend!! Hij heeft me maar twintigduizend betaald!”

„Ze zijn gestegen,” zei Amanda.

Reggie Watson-Watson zat op de veranda van zijn villaatje en genoot van een glas whisky. Hij vond, dat hij een glas whisky nodig had om het ongelofelijke nieuws te vieren, dat Amanda hem zo juist van Dunrobin had getelefoneerd. Amanda had hem gezegd, dat er plotseling een tekort aan Smelly River Refineries-aandelen was en dat haar oom daarom zijn aandelen voor het dubbele bedrag wilde terugkopen.

Het leek Reggie allemaal even wonderlijk. Eerst die verklaring van Amanda, dat zij alleen van hem hield, en nu zijn fortuin, dat letterlijk dubbel en dwars terugkwam. Het duizelde hem bijna als hij dacht aan wat de lokale pers morgen zou schrijven over zijn concertnummer, en hij had moeite te geloven, dat het pas enige uren geleden was, dat hij zijn „Ol' Man River” ten gehore had gebracht. Er waren ontzettend veel ongelofelijke dingen gebeurd in die korte tijd. Hij had al het zwart van zijn gezicht en handen gewassen, zodat hij niets meer te vrezen had van de politie. Het was in alle opzichten een buitengewoon succesvolle avond voor hem geweest, vond Reggie.

Hij werd wakker geschud uit zijn mijmerijen door het rinkelen van de telefoon. Hij sprong op, in de hoop dat het Amanda was om een afspraak voor morgen te maken.

Het was Amanda niet, het was Jasper Biffen. „Kan ik u even over zaken spreken? Nu u veertigduizend pond bezit, zult u ongetwijfeld geïnteresseerd zijn in een solide belegging. Ik denk wel dat ik iets heb, wat voor u geschikt is, namelijk preferente aandelen in de Atlantic-Ocean-Cy. Het is een maatschappij, die zich ten doel stelt goud te onttrekken aan zeewater, en ik hoop u natuurlijk niet te vertellen, dat de mogelijkheden vrijwel onbeperkt zijn. Het zal mij verwonderen... werkelijk zeer verwonderen... als deze belegging u geen tachtig of negentig procent opbrengt...”

De heer Biffen wachtte even en luisterde beleefd naar de jongeman, die hem de drieëntwintig namen, die hij in zijn ogenblikken van machteloze woede had bedacht, toevoegde. Toen hij eindelijk klaar was, bleef het even stil aan de andere zijde van de lijn, toen zei de heer Biffen: „O, juist. Ik begrijp het. Het was maar een voorstel. Alleen maar een voorstel...”

Met wóest geweld heeft het onstuimige zeewater zich een weg gebaad naar de laaggelegen poldergebieden van Zeeland en Zuid-Holland. Storm en zee spannen fanatiek samen om alles wat hun boosaardig werk zou kunnen vrijdelen uit de weg te ruimen. Zoals de foto toont moest ook de dijk tussen Alblasterdam en Papendrecht het tegen de beukende golven afleggen.

(Vanwege de ramp hebben wij deze week de tekenstrips op de achterpagina van Panorama laten vervallen.)